

Fyrirteðukvinna á Barnaklinikk vitjar í Føroyum:

Vit kunnu forða brekum hjá børnum

- koma vit teimum til hjálpar nóg tíðliga

Í hesum døgum vitjar ein kend dansk kvinna í Føroyum. Tað er fyrirteðukvinnan á »Barnaklinikkini í Keypmannahavn«, Lea Marckmann, sum er komin henda vegin at halda fyrilestrar úti kring landið.

Lea Marckmann arbeidir dagliga við smærri børnum. Í fyrilestrum sínum í Føroyum greiðir hon frá:

hvussu kann verða funnið fram til hoyribrek hjá børnum, hvussu hoyribrekað og deyv kunnu verða stuðlað í skúla og heimi,

hvussu samband kann fáast við børn, sum hava trupulleikar við at koma í samband við onnur

og siðani hvussu verður arbeitt við tí sonevnda Boelroyndini.

Sosialurin hevur hitt Lea Marckmann og tosað við hana. Hon er útbúgvin sum tali- og hoyripedagogur og sum psykologur.

Frammanundan hava vit annars her í blaðnum víðgjørt júst sama evnið. Tað var í 1979, tá danski fysioterapeuturin, Britta Holle og læknin, Ole Bentzen, vitjaðu í Føroyum.

Longu tíðliga

Lea Marckmann greiðir frá, at tað er av alstórum týdningi, at vit fáa fatur á børnum, sum vit hava illgruna til bæga okkurt, longu áðrenn tey eru eitt ára gomul.

Í Danmark verður rættliga nógv gjørt fyri at finna fram til møgulig brek hjá smærri børnum. Har er tann sonevnda Boelroyndin eitt týðandi lið í arbeiðinum at finna fram til møgulig brek.

Royndin er ógvuliga einføld. Brúkt verða ein pinnur, ein klokka, tveir ringar og ein snúrur. Endamálið við royndini er at vita, hvussu barnið ber seg at undir ávisum umstøðum.

Royndin verður brúkt, tá barnið er um 7-9 mánaðir gamalt.

Í Danmark verða flest øll børn roynd við Boelroyndini. Har verður royndin eisini sett sum eitt eyka trygdarnet hjá børnunum.

Lea Marckmann dámar væl hesa svensku uppfindingina - Boelsroyndina - tí hon er eitt sera heppið amboð í arbeiðinum hjá heilsusysturum.

Við Boelsroyndini kunnu vit finna fram til: um barnið er hoyribrekað, um tað hevur trupulleikar at koma í samband við onnur, um tað verður hildið ov lítið til ella um okkurt er galið við sjálvvari motorisku menningini.

Fyrst og fremst foreldrin

— Tað eru fryst og fremst foreldrin, sum eiga at fylgja við menningini hjá barninum, sigur Lea Marckmann.

— Oftani vera tey varug við, at okkurt er ikki sum tað skal vera við barninum, longu tá barnið er 2-3 mánaðir gamalt.

— Tá skal ein ikki lata tað fara framvið og gloyma tað, leggur Lea Marckmann aftrat. Men júst tað hava foreldur oftani lyndi til. Foreldur eiga harafturimóti at geva sær fær um menningina hjá barninum — hvussu tað hoyrir, tosar, osfr. Er nakað galið, eigur barnið beinanvegin at verða kannað av lækna ella øðrum.

Lea Marckmann leggur ógvuliga stóran dent á, at foreldrin sjálvi gera nakað, tá tey eru varug við at okkurt er áfátt. A tann hátt kunnu tey steðga brekum og trupulleikum við hoyrn og talu nóg tíðliga.

Verður tað ikki gjørt, so kann hetta gera, at trupulleikarnir versna og menningin hjá barninum verður tarnað uppáttur meira.

Er t.d. talan um eitt barn, sum

ikkil hoyrn so væl, so kunnu foreldrin gera sær tann ómak at tosa harðari við barnið. Møguliga at leggja munin tætt upp at oyranum og tosa harðari enn vanligt.

Hetta hevur við sær, at barnið skilur betur hvat sagt verður, og við tíðini vil tað bæta um brekið.

Heilsusystirin

— Men hvat nú tá foreldrin ikki hugsa um hesi viðurskipti og vita ov lítið um menningina hjá einum barni — hvør skal tá taka stig til, at barnini fáa hjálpar?

— Tað eru fyrst og fremst tær heilsusystir, sum vitja í heimum við smærri børnum. Tær skulu leiðbeina og upplýsa foreldrin um, hvussu tey skulu fylgja við menningini hjá barninum og hjálpa tí, um okkurt er galið.

Millumoyrabruni

Lea Marckmann visir annars á, at tað oftani skal ógvuliga lítið til, fyri at eitt barn kann gerast brekað á ein ella annan hátt.

Í dag verður hildið, at millum 15 og 30% av børnum undir eitt ár og í eitt til tvey ára aldri av og á hava millumoyrabruna. Ein tilíkur bruni minkar hoyrnina júst so nógv, at tað órgvar barnið, tá tað skal fara undir at læra at tosa. Hetta eru sostakk viðurskipti, sum foreldur eiga at vera varug við.

Heilsusystirskipanin í Danmark er rættliga væl útbygð. Heilsusystir vitja í nærum øllum heimum. Her hava tær móguleika við Boelsroyndini at finna fram til børn við smærri ella stærri brekum. Tað kunnu vera hoyribrek, trupulleikar at koma í samband við onnur, sjónsbrek, barnini kunnu verða menningartarnað, tey eru kanska ikki hildi til í nóg stóran mun ella eisini barnini

Heilsusysturin vitjar. Tann sonevnda Boelroyndin skal ávísar, um barnið er tarnað ella friskt

kunnu vera klossut, sum kann vera eitt tekin um, at okkurt eyka má gerast fyri at hjálpa barninum.

Fáar heilsusystir í Føroyum

Í Føroyum eru bert nakrar heilt fáar heilsusystir, og tær arbeiða bert í Suðurstreymi. Vit spurdu nú Lea Marckmann, um ein væl útbygð skipan við heilsusysturum er ein treyt fyri nóg tíðliga at finna fram til børn við brekum!

Til heyya svarar hon, at heilsusystirnar eru ein ógvuliga týðandi liður í hesum arbeiði. — Vit á Barnaklinikkini hava neyvt samband við heilsusystirnar, sum eisini koma til okkara við børnum, sum skulu kunnast.

— Eg havi frætt, at tit í Føroyum hava bert fáar heilsusystir. Já, so má hetta herast á onkran annan hátt. Tí hetta eigur ikki at forða fyri, at barnini kunnu fáa hjálpar so tíðliga sum gjørligt.

— Eg vildi mett, sigur hon viðari, at tað var rætt, um barnini royndu Boelsroyndina, tá tey t.d. eru hjá kommunulækna. Annars haldi eg, at skúlaheilsusystur og talu- og hoyrlærarnir eiga at vera við í arbeiðinum.

— Vit hava nú nevnt foreldrin og heilsusystirnar. Men hvat gera tit á Barnaklinikkini?

— Eg meti Barnaklinikkina at hava eina týðandi uppgávu. Higar kunnu øll foreldur koma við børnum sínum at fáa tey kannað. Foreldrin nýtast ikki at fara til lækna ella serlækna fyri at fáa vátan og verða vist til okkara. Tey kunnu ringja og siðani koma á klinikkina við barninum.

Endamálið við t hava hesa barnaklinikkina er fyrst og fremst at kanna børn, um tey hava eitthvørt brek ella eru tarnað.

Harnæst er uppgávan at vegleiða og upplýsa foreldur og onnur um menningina hjá barninum, og hvat kann gerast fyri at bæta um ávis brek.

Siðani er tað skeiðvirksemið. Hetta metir Lea Marckmann hevur ógvuliga stóran týdning. Hetta verður skipað fyri skeiðum fyri bæði heilsusystir, barnagæslarar, kommunulækna, psykologar o.o. Yð er m.a. á hesum skeiðum, at heilsusystirnar læra at brúka Boelroyndina.

Fleiri pinkubørn

Barnaklinikkin varð sett á stovn í 1952 og siðani tá hava fleiri og fleiri børn verið kannað á stovninum. Í dag eru umleið 35 starvsfólk knýtt at stovninum — frá pedagogum til serlækna og ymsum slag.

Lea Marckmann visir á, at gongdin hevur verið tann, at tey fáa alsamt fleiri pinkubørn á klinikkina. Hetta heldur vera rættu leiðina.

— Í 1978 vórðu umleið 300 børn undir eitt ár kannað á klinikkini, og vit funnu fram til ávis brek. Vit kundu so geva teimum tað »skumpið«, sum tey høvdu fyri neyðini.

— Eg meti, at hetta skumpið hevur ómetaliga nógv at siga, tí nógv foreldur — oftani tey, sum hava fingið sitt fyrsta barn — eru ógvuliga ótrygg. Fær barnið t.d. millumoyrabruna og spælir og ber seg ikki at, sum tað annars ger, tá gerastforeldrin enn meira ótrygg. Hesi foreldur hava tí brúk fyri hjálpar. Tað er hesa hjálpar vit á Barnaklinikkini og heilsusystirnar kunnu geva teimum.

Hon heldur fram: — Tað er hent nakað ógvuliga spennandi seinastu árin. Tað visir seg, at vit fáa ikki bert børn í Boelaldrinum (7-8 mór) men eisini børn, sum bert eru fáar mánaðir gomul. Hetta visir, at heilsusystirin í dag er meira varug við menningina hjá barninum og er betri før at siggja, um okkurt er galið við barninum.

Barnaklinikk í Føroyum

Barnaklinikkini í Keypmannahavn verður ríkin av kommununi har. Annars gjalda allar aðrar kommunur til klinikkina í mun til hvussu nógv børn tær hava í aldrinum 0 til 6 ár. Tær kunnu tá brúka klinikkina.

— Áttu vit at havt eina tilíka barnaklinikk í Føroyum?

— Hon hevði uttan iva komið væl við, men sjálvandi eigur ein tilíkur stovnur at skipast eftir føroyskum viðurskiptum. Hann eigur tó á ongan hátt at hoyra undir sjúkráhusið ella spesial-skúla, sigur Lea Marckmann at enda í samrøðuni.

Lea Marckmann, fyrirteðukvinna á Barnaklinikkini í Keypmannahavn, vitjar í Føroyum. Til vinstru J. A. Næss, skúlaprykologur

Heilsusysturin hevur ómetaliga stóran týdning